

no n'hi ha com llavors d'esplets d'oliva y la tafona queda abandonada», JnRosselló (*Many.*, p. 36): derivat estrany a les altres llengües romàniques, comú només amb l'oc. [S. XII, trob. clàssics, propi avui sobretot del llgd. lato sensu, també delf. i bearn. ant., pràcticament estrany al domini fr., Rayn. III, 403, FEW III, 824b55ss.] i amb l'italià [*fruttare*, S. XIV i molt idiomàtic]. *Fruitada. Fruitador* [DAmen.]. *Fruitat* m. i adj.

Fruitam [DTo. 1670; Lacav.]. *Fruitar* m. *Fruiter* [1292, ross., *aybre fruter*, RLR IV, 51; Llull]; la genuïnitat del mall. *arbre fruital* [DFgra.], a desgrat d'AMalcover (BDLC XII, 222, 277, ell mateix empra *arbre fruiter*, p. 277, si bé parlant de Calaceit, però sembla com a cosa pròpia) és més que dubtosa (comerç de fruites en cabotatge!): *AlcM* falseja els fets en dir que això és cat. or. i occ.: afirmació absolutament infundada (mai l'he sentit); i cal tenir en compte que les dades medievals [1460] corresponen a l'ús oc. ant. d'aquest adj.: res a veure amb això. *Fruiterar* [Belv.; S. XVIII]: «tot aquell terreny, principalment la horta y fruytera de casa Falguera, és molt ameno y alegre per sa molta verdor», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 99); *fruiteral*; *fruitereda. Afruiterat. Fruitera* [1493]. *Fruiteraire. Fruiteria. Fruitós*: almenys com a NP és ja medieval (i dels pobles, com Sant Fruitós de Bages). *Sobre fruit*.

Cultismes: *Fructidor. Fructuari. Frúctol. Fructuós* [Llull], ll. *fructuosus*; *infructuós, infructuosament, infructuositat*.

Frugal [Lacav.], pres del ll. *frugalis* 'sobri, que observa la temperança', derivat de *homo bonae frugis* 'home honrat', on *frugis* és genitiu de *frux* 'producte, fruit'; *frugalitat* [Lacav.].

CP.: *Fructífer* [c. 1460, JoMartorell]; *fructíferant*; *fructíferós, infructífer. Fructificar* [Llull], *fructificació* [Belv.], *fructificador*; *fructificant. Frugivor; frugífer. Fructícola; fructicultura*.

+*Confruit* 'fruit, profit, producte moral' hapax de les *VidesR*, f° 4r2, veg. vol. I, pp. 103-4.

Disfrutar [c. 1800; Lab. 1839, però exclòs encara per Belv., Lacav., DTo., etc.]: «rompé la orquesta plena al punt de las nou horas de la nit, y --- entraren --- al gran saló per *disfrutar* de aquell brillant --- aparato y del ball que se anaba a comensar», B. de Maldà (*Excurs.*, 168), pres del cast. *disfrutar* [*desfrutar*, 1222; *desfrutare*, 1076], pres del b. ll. *exfructare* [doc. espanyol de 905], cf. it. *fruttare* 'espletar, explotar', port. *desfrutar* (el fr. local *défruiter*, 1714, GPSR, rapport 1971, p. 11, «enlever les récoltes d'un champ», deu ser formació independent); encara que en català es va usar molt en el S. XIX i s'usa encara (àdhuc hi transigiren alguns dels millors escr. i no escandalitza tant com el castellanisme *gozar*, però no menys que *gojar*), no crec que es pugui pensar a transgír-hi: entre altres raons perquè és fàcil de substituir-lo per *fruir*.

Forment [c. 1200], i abans *froment* [S. XIX], del ll. tardà *fromentum* o *formentum*, que substituï el ll. clàssic *FRUMENTUM* 'blat', 'gra cereal'. *Froment* es

troba en l'arcaic document de Vilamajor (Vallès), tercer quart del S. XI, p. p. Ansc. Mundó, p. 52 (veg. ENFRE); «Sent Germà --- donà tot quant avia als paubres --- e restrencs tan fort son cors per 30 ayns que no menjà pa de *froment* ni bec vi», *VidesR*, 152v1; «los còssols de Thoir --- volen / que'l Sr. Rey meta tanta d'aygua --- que seys molís ne poguessen molre, de *froment*» (RLR x, 63); així encara com a varietat del *tremesor* (MES) en doc. de Ribes de 1380; però ja el Capbreu de Ribes de c. 1283 vacilla entre això i *forment* i fins prefereix aquest: «en cascú graner --- de Ribes e de Querals, dos quartals de segle e una quartera de *forment* e un quartal de civada --- pren En G. de Ribes --- dos quartals de segle, e una quartera de *forment* e ---» (RLR IV, 54; i de nou p. 57, si bé *forment*, pp. 55, 57).

Forment és la forma que trobem des dels orígens: apareix en el Capbreu de Besora de Cardener de c. 1200: «fa una punyera rasa d'ordi, e una punyera rasa de *forment* e ---» (veg. més sobre aquest doc. en BLAT, vol. I, 829b34); «centenar de quarteres de *forment* e d'ordi ---» en la Tarifa dels Corredors de Barcelona de 1271 (*EntreDL* I, 155ss., § 110); en Llull: «lo gran de *forment* qui engendre los altres grans sobre la terra ---» (*Merav.*, NCL. III, 21); «A Guilelmu Aedmar presbiter fa un de *furment* et un poch et ad sancti Petri Vice sedi dimisit ipsum vinum qui erat in ipso vexel ---», doc. de Vic de c. l'a. 1100 (DBal.); «--- trencharen-mi mon alberg e robaren la glésia, trascren-ne'l *forment* ---», doc. de la Conca de Tremp de 1242 (PPujol, *DocsVgUrg.*, 8.13), «trobaven *forment* en les alqueries dels sarraïns ---», Jaume I (Ag., p. 152); «a gran tempesta més val ésser *forment* que pi» en compilació de proverbis àrabs del S. XIV (DBal.); «tot flaquer --- haje a pendre o fer pendre del *forment* de la dita ciutat e no de altre», en un ban de Bna. de c. 1385; «aná per les cases fent traure *forment* e civades», JoMartorell (Ag. I, 25). «I floriria er. cara si aquesta terra amarga / un dia fos coberta d'una crosta de sal. / Però l'alè de Déu novament hi circula! / I, granant en silenci les espigues del mal, / ella traurà *forment* del jull i la cugula», Màrius Torres (*La Ciutat Llunyana*, 1939).

La forma *forment* està avui generalitzada a tot el domini lingüístic.¹ Quant al detall precís del significat, convindrà tenir en compte en primer lloc les dades que he aplegat a BLAT; n'hi afegixo algunes: «GRANS: *forment*: triticum, frumentum; *forment* candéal o que fa lo pa molt blanc: siligo; spelta ---», «ESCUDELLES ESPESSES --- cremor; *forment de coure*; halica, frumentum alexandrinum; *forment* cuyt: cremor halicae; ordiat ---» (*TbPu.*, 325, 192). A Pall. i Ribag. tendeixen a usar aquest nom per a les diverses menes de 'blat' oposant-les globalment al *séguet* (Vall Ferrera, Cardós, Bof, i el mateix deu voler dir Pol per a Àneu en definir-lo «trigo blanco», p. 18), de manera que fins hi inclouen la xeixa (qualificant-la com a *forment marcenc*, Farrera, 1933); MGadea testifica semblantment que és el nom que s'usa per al 'blat' a València i l'Horta (*T. del Xè* II, 153); la Junta de Co-